

Bikfic. Népies hangvételű, szelídebb csúfszavaink közül a *bikfic* jelentését más magyar — vagy akár idegen — szóhoz nem tudjuk értelmesen kapcsolni. A régi, illetve táji *bikás*, *bikec*, *bikcis*, *bikhetz* sem segít eredetének megfejtéséhez, az ÚMTsz. *bikás*, *bikik*, *bikázik* felszínes hasonlóságukban pedig bizonyos antonímiájuk miatt sem igen jönnek számításba. A TESz., valamint az Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen ismeretlen eredetűnek minősíti.

A gyűjtési adatok és a szótári értelmezések általában egy tapasztalatlan, éretlen, gyámoltalan, ügyefogyott, vagy éppen ostoba emberre — főleg fiatalra, fiúra (sohasem nőre!) — vonatkoznak, jelzői használatban is. Feltűnően sokszor fordul elő megszólító funkcióban. A szövegtől függetlenül többé-kevésbé helyettesítheti a *buksi*, *balek*, *melák*, *pupák*, *fickó*, *golyhó*, *lurkó*, *tacskó*,

paccer, pancser, fuser, firkász, tejelesszájú, zöldfülű, vagy a még eufemizmusnak érzett *balfácán*. Talán nem érdektelen, hogy a *bikfic* nem tartalmaz erkölcsi elítélést.

Szavunk számos irodalmi adattal van képviselve a Nagyszótár cédulaanyagában (Petőfi, Jókai, Nagy Ignác, Csiky, Lisznyai stb., de akad újabb keletű is, pl. Kosztolányitól). — Az ide rokonítható bizalmas stílusú szinonimák közt sok az idegen eredetű képződmény. A *bikfic* szó *bi* szegmentuma is arra enged gondolni, hogy talán valami német szó rejlik mögötte?

A hasonló rétegbeli *cibil* ~ *civil*, *gebin*, *subick* ~ *suviksz* szavakban könnyű felismerni az eredeti bajor-osztrák származást. A magyarban szokatlan *kf* — a *Bakfark*, *rákfene* típusú összetételektől eltekintve — ugyancsak inkább idegenbe mutat. (Ami az *ic* szóvéget illeti, számolni lehetne talán a nem kevésbé ismeretlen eredetű, de régebről adatolt *nyápic* szinergetikus hatásával).

Minden valamirevaló német szótárban megtaláljuk a *wichsen* igét. Ennek első, közkeletű jelentése 'viasszal kezel, viaszoz, így pl. kifényesít, subickol', bizalmasabban 'elpáhol, elver', obszcén értelemben viszont 'maszturbál, onanizál' és ritkábban 'közösül (vö. „kefél”)' (Az önkielégítést jelentő használata egyébként annyira általános, hogy pl. a *peep-show* tréfás argószava *Wichsothek...*)

Mármost induljunk ki egy feltételezett német szóból: *Wichsfex [viksfeks]. Az egyszerű magyar ember egy ilyen, két *x*-et tartalmazó szóval, pláne, egy *kszf* mássalhangzótorlódással nehezítve, valószínűleg ilyenformán boldogult volna: *vikfész ~ *bikfész > *bikfic*. A szóvégi *x* kiejtését megnehezítette volna a szóbelsejei *x*, annak artikulálását viszont (érzésem szerint) az anticipált szóvégi *x* nehezítette volna meg. Egy szóvégi *ksz* ~ *c* alternanciára egyébként jó példa a *suviksz* ~ *subic*.

A bajor-osztrák népryelv egy gazdag (és mondhatni, büszkén művelt) rétegében, a csúfnevek, szitkok, trágárságok közt található a *Wichsbruder*, *Wichser*, *Wixbruada* stb. kifejezés (mint a *wichsen*, *wichsn* származéka). Közlik többek között: R. AMAN, Bayrisch-Österreichisches Schimpfwörterbuch. München, 1975.; P. WEHLE, Sprechen Sie Wienerisch? Wien, 1980.; vagy S. A. WOLF német argószótára: Wörterbuch des Rotwelschen. Mannheim, 1956.; stb.

A mi feltételezett szavunk azonban *Wichsfex*. Ez a *fex* utótag ugyanazt a szerepet játssza, mint AMAN és WOLF adataiban a *-bruder* nomen agentis: 'fickó, fráter, koma' stb., vö. (*szesz*)*testvér*, *könyvbolond*, *zenebuzi* stb. — Valóban, kérdésemre MARIA HORNING professzorasszony, a folyamatosan készülő nagy osztrák tájszótár (Wörterbuch der bairischen Mundarten in Österreich) főszerkesztője azt válaszolta, hogy egy *Wichsfex* szóra az ő gyűjtési anyagában ugyan nincs közvetlen adat, de a szó könnyűszerrel képezhető a két elemből (*wichsen* + *Fex*). A *Fex* a bajor-osztrákban „ein Narr, der auf eine bestimmte Tätigkeiten fixiert ist”, azaz, 'egy bizonyos tevékenység megszállottja, bolondja', így tehát a jelen esetben *Wichsfex* egy megrögzött önkielégítő volna. A rendszerint utótagként használt *Fex* (*-fex*) tréfás latinizálás terméke lehet, az *artifex*, *pontifex* mintájára, így pl. német *Narrifex* 'bolondos fickó, mókamester', vagy a ma is élő *Bergfex* 'a hegymászás bolondja', hol elismerő, hol gúnyolódó összetételben.

A magyarból kikövetkeztetett német szó legvalószínűbb talaja az osztrák durva kaszárnanyelv lehetett, kb. a XIX. század elejéről, amikor nagyobb számban kerültek magyar parasztleányok Ausztriába, illetve német nyelvű ezredékbe. Könnyű elképzelni, miket hallhatott az elanyálanodott, ügyetlen újonc az ékesen szóló őrmestertől; a katonaelet zamatos nyelvezetéből a mai nemzedéknek is vannak emlékei... A *wichsen* többértelműsége különben nem zárja ki, hogy a szerencsétlen magyar bakát azzal is csúfolták: túl sokat fényesíti, subickolja a lábbelijét, de akár ellenkezőleg is, német anyanyelvű katonák így emlegethettek egy olyan őrmestert, aki a csizma fényességén nyargalt.

A *bikfic* szó a fentiekben megkísérelt magyarázata alapján szépen beleillik azon szavaink csoportjába, amelyeknek eredeti, idegen nyelvi, egyértelműen obszcén jelentése a felismerhetetlenség elhomályosult (*faramuci*, *fékomadta*, *huncut*, *smafu* stb.).